

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för kultur-, religions- och utbildningsvetenskap

”Inne” är att vara ute?

Användandet av utomhuspedagogik i tio mellansvenska skolor

Josefine Lindström
Susanne Zeffer

2013

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Didaktik
Examensarbete pedagogik & didaktik
Lärarprogrammet

Handledare: Bengt Nilsson
Examinator: Åsa Morberg

Lindström, Josefine & Zeffer, Susanne. (2013) *“Inne” är att vara ute?- Utomhuspedagogik i tio mellansvenska skolor*. Examensarbete i didaktik. Lärarprogrammet. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

Eftersom utomhuspedagogiken som undervisningsmetod är aktuell just nu har vi valt att undersöka utomhuspedagogik utifrån ett lärarperspektiv. Tidigare forskning visar att utan undervisning utomhus kan styrdokumentet inte uppnås. Syftet med studien var att undersöka i vilken uträckning utomhuspedagogik bedrivs i tio mellansvenska grundskolor i årskurserna 1-6, samt vilken inställning de olika lärarna har till metoden. Vi vill också ta reda på om olika faktorer som ålder, kön, skolans omgivning eller lärarnas utbildning kan påverka mängden utomhuspedagogik som bedrivs i undervisningssyfte. Undersökningen baserades på en elektronisk enkät som vi delvis skapat utifrån tidigare forskningsstudier samt egna formuleringar för att få svar på våra frågeställningar.

Resultatet i vår studie visar att lärarna i de lägre årskurserna bedriver betydligt mer undervisning utomhus per läsår än vad lärarna som undervisar på mellanstadiet. Mängden utomhuspedagogik som lärarna använder i sin undervisning påverkas inte av deras ålder, dock påverkas mängden av vilket ämne läraren undervisar i. De lärare som undervisar i idrott och hälsa, matematik och naturvetenskapliga är överrepresenterade när det gäller användandet av utomhusundervisning. Det framgår även av resultatet i undersökningen att de lärare som har utbildning i utomhuspedagogik använder metoden i större utsträckning. Resultatet visar att omgivningen spelar mindre roll för mängden utomhuspedagogik ute på de skolor som deltagit i studien. Lärarna anger själva att nackdelarna med att bedriva utomhuspedagogik är bristande resurser, stöd och att använda metoden utomhuspedagogik är mer tidskrävande då mer planeringstid krävs. Tätt följt av stora förändringar i utbildningssektor och större klasser. Samtliga 21 deltagare i enkätundersökningen anser att det är viktigt att varva praktiska moment utomhus med teoretiska moment inomhus. I diskussionen kom vi fram till att mängden utomhuspedagogik är en högst personlig fråga hos varje enskild lärare. Där utbildning i utomhuspedagogik och det enskilda intresse är de faktorer som påverkar.

Nyckelord: Barn, didaktik, idrott, hälsa, lärare, skola, utomhuspedagogik, undervisning.

Keywords: Children, didactics, education, health, physical education, school, teacher, outdoor education.

Innehållsförteckning

INLEDNING	2
Definition av utomhuspedagogik	3
Bakgrund och tidigare forskning	3
Styrdokumentet och skolans roll	4
De didaktiska frågorna	5
Var, vad, hur, när och varför utomhus?.....	6
Varför inte utomhuspedagogik?	7
Utomhuspedagogik ur ett hälsoperspektiv	7
Utomhuspedagogik ur ett neurologiskt perspektiv.....	9
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
Syfte.....	11
Frågeställningar	11
METOD	12
Urval.....	12
Enkätkonstruktion	13
Datainsamlingsmetod	14
Etik	14
RESULTAT	15
ANALYS OCH DISKUSSION	21
METODDISKUSSION	25
Litteraturförteckning	27
Webbsidor	27
Bilagor	29
Bilaga 1- Brev till berörda rektorer	29
Bilaga 2- Till berörd lärare	30
Bilaga 3- Enkätbrev	31
Bilaga 4 – Enkät	32

Inledning

Vi är två studenter som utbildar oss till idrottslärare och har en bakgrund där vi båda varit aktiva inom idrottslivet och har ett stort intresse för friluftsliv då vi båda vuxit upp med tillgång till naturen runt hörnet. Att vara utomhus och bedriva någon typ av fysisk aktivitet i skolmiljö är naturligt för oss. Denna erfarenhet har vi fått med oss hemifrån men också under vår tid på idrottslärarutbildningen, där vi skaffat oss kunskaper i att bedriva idrottsundervisning utomhus. Men det är inte enbart i detta ämne som undervisning ute bör ske. Alla elever lär in på olika sätt därför borde lärare använda sig av olika didaktiska metoder som leder till ett stimulerande lärande för eleven. Vilket leder oss in på det neurologiska perspektivet vilket vi tycker är intressant eftersom vi tror att kropp och hjärnan samarbetar vid inläring. Vi tror att utomhuspedagogiken kan användas som ett komplement till den traditionella klassrumsundervisningen, då det finns mycket kunskap att inhämta för eleverna bara genom att gå utanför dörren. Att undervisa i uterummet handlar för oss inte bara om att undervisa specifikt i ett ämne, utan ger möjligheter till att integrera flera ämnen i undervisningen. Under vår verksamhetsförlagda utbildning fick vi en gemensam upplevelse av att undervisning innanför fyra väggar var det dominerande arbetssättet och utomhuspedagogiken knappt existerade.

Varför bedrivs inte mer lektioner utomhus? Är det okunskap hos läraren? Resurser eller brister i lärarutbildningen då utomhuspedagogik inte är en obligatorisk del i utbildningen. Denna nyfikenhet ledde oss sedan vidare in i detta arbete. Det är redan sedan tidigare allmänt känt att vistas utomhus bidrar till en bättre hälsa. I läroplanen Lgr 11 står det att skolan har många uppdrag som de skall tillgodose hos eleverna, en del är att se till att leken och det skapande arbetet är en del i det aktiva lärandet. Speciellt i de tidigare skolåren då detta är en förutsättning för att barnen skall kunna ta till sig kunskaper och att de skall få daglig fysisk aktivitet tillgodosedd under skoldagen (Lgr, 2011). Efter att tagit del av den forskning som finns om utomhuspedagogik som inlärningsmetod samt lärarens inställning till ämnet så upplever vi att det finns ett glapp som vi med vår studie tänkt fylla. Vi vill här göra en undersökning som pekar på faktorer som påverkar mängden av utomhuspedagogik ur ett undervisningssyfte, i skolans verksamheter på låg och mellanstadiet. Faktorer som ålder, kön, utbildning i utomhuspedagogik och vilka ämnen som läraren undervisar i är utgångspunkter. I dessa avseenden har vi funnit få studier som innefattar detta forskningsområde. Vi vill också se om skolans läge och omgivning påverkar i vilken utsträckning pedagogik utomhus bedrivs. Vår upplevelse är att denna form av undervisning ofta lotsas över till lärare i idrott och hälsa

samt de naturvetenskapliga ämnena, många gånger i form av friluftsdagar. Vi har valt att skriva arbetet för att se om vår upplevelse stämmer överens med verkligheten och i sådana fall varför utomhuspedagogik inte bedrivs i större utsträckning.

Definition av utomhuspedagogik

Vad är utomhuspedagogik? Begreppet utomhuspedagogik kan tolkas på olika sätt. Men enligt Nationellt centrum för utomhuspedagogik på Linköpings universitet ges begreppet en väldigt tydlig definition och kan enligt NCU definieras på följande sätt:

“Utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer.” (NCU, 2013, <http://www.liu.se/ikk/ncu?l=sv>).

Utomhuspedagogik är ett tvärvetenskapligt forsknings- och utbildningsområde som bl.a. innebär.

- Att lärandets rum även flyttas ut till samhällsliv, natur – och kulturlandskap
- Att växelspelen mellan sinnlig upplevelse och boklig bildning betonas
- Att platsens betydelse för lärande lyfts fram

(NCU, 2013, <http://www.liu.se/ikk/ncu?l=sv>)

Bakgrund och tidigare forskning

I detta avsnitt har vi valt att först berätta om utomhuspedagogikens bakgrund för att få en inblick i utomhuspedagogiken över tid. Därpå utgår vi från två olika teorier som ligger till grund för vårt arbete, en av John Dewey och en av Anders Szczepanski. Sedan belyser vi styrdokumentet samt skolans roll och de didaktiska frågorna som är av vikt då det gäller undervisningen. Därefter kommer avsnittet med tidigare forskning som belyser det didaktiska perspektivets för- och nackdelar samt lyfter fram utomhuspedagogik ur hälsosynpunkt och från ett neurologiskt perspektiv. Detta anser vi vara relevant i vårt arbete.

Utomhuspedagogik är inget nytt fenomen utan kan spåras tidigt i vår historia när det gäller synen på det pedagogiska arbetssätten. Det är snarare så att undervisning inom fyra väggar är ett tämligen nytt påfund. Den bästa bildningen skapades vid spaden och krattan och kunde

inte läsas in enligt den Svenska allmänna folkskoleförordningen från 1915- 1917 (Brugge et al., 2007).

Den amerikanske didaktikern John Deweys (1859 - 1952) teori grundade sig på att låta barnen arbeta praktiskt för att hålla det naturliga intresset och nyfikenheten vid liv. Detta sätt att arbeta kallade han för ”learning by doing” och inkluderade alla sinnen (Hartman, 2005). Att arbeta i en konkret miljö med ett konkret material gör att tänkandet kopplas ihop med handlandet. Det gynnar också våra mänskliga behov samt behovet av kommunikation. Han värderar teoretisk kunskap och praktisk kunskap lika högt (Brugge, et al., 2007).

Anders Szczepanski, universitetsadjunkt och forskare inom utomhuspedagogik vid Linköpings universitet, hävdar att det teoretiska klassrumslärandet som bedrivs innanför fyra väggar är en relativt ny och modern lärandetradition. Innan skolan etablerades i samhället fanns en tydligare växelverkan mellan teori och praktik i det jordbrukssamhälle som rådde. Kunskapen kunde på så vis sättas in i ett mer konkreta sammanhang än det som råder i dag. Efter hand som det teoretiska lärandet tog över det praktiska lärandet, ledde detta till ett mer formellt lärande då den bokliga kunskapen tog överhand och eleverna sällan gavs möjlighet att praktiskt utöva den kunskap de lärt sig teoretiskt (Dahlgren, Sjölander, Strid, & Szczepanski, 2007).

Styrdokumentet och skolans roll

All undervisning och allt arbete som sker på skolan skall baseras på vad styrdokumentet säger. Styrdokumentet är grundade på Sveriges demokratiska värderingar. Skolan arbetar efter de mål som finns i läroplanen som kallas för Lgr11 och är indelad i tre delar, del 1 - skolans värdegrund och uppdrag, del 2 - övergripande mål och riktlinjer och del 3- kursplaner för samtliga 20 ämnen (Lundgren, 2011). Att eleverna skall få växa med sina uppgifter och bilda sig är något som skolan skall stimulera till. Arbetet i skolan skall variera mellan sinnliga, praktiska, intellektuella och estetiska perspektiv men också hälso- och livsstilsfrågor skall beröras. Olika uttryck för kunskaper är något eleverna skall få erfarenhet av i skolan. Att prova på olika uttrycksformer i skolans verksamhet och få in stämningar och känslor i form av musicerande, dans, rytmik, drama och skapande i bild, text och form. Att skapa på egen hand är något eleverna skall lära sig. Kreativitet, nyfikenhet, självförtroende och förmågan att lösa problem samt prova egna idéer är en annan uppgift som skolan har att stimulera eleverna till. Att ge sammanhang och överblick i lärandet är också viktigt. Eleverna skall lära sig att arbeta

själständigt men också i grupp. Läraren skall ansvara att undervisningen är balanserad och att kunskaper integreras i olika former. Skolan har ett ansvar att varje elev efter avslutad grundskola har förståelse och kunskap för sin egen livsstils betydelse för samhället, miljön och hälsan. Rektorn har sedan det slutligt ansvar för att personalen på skolan arbetar mot de nationella målen. En av rektorns uppgifter är att se till att personalen på den ansvarade enheten får kompetensutveckling så att pedagogerna professionellt skall kunna genomföra sina uppgifter och tillgodose eleverna (Lgr, 2011).

Andersson, Hellström, Uppsäll, & Åkerblom, (2011) refererar till Arne N. Jordet, utbildad lärare i pedagogik vid högskolan i Hedmark i Norge. Han har under de senaste åren undersökt Norges och Sveriges läroplaner och den slutsats som han kom fram till var att läroplanernas mål är ogenomförbara om lärarna inte vistas utomhus under lektionstid. Han ser ändå klassrummen som nödvändiga. Men att vistas utomhus är ett komplement och en resurs i barnens lärande, då lärandet blir mer begripligt och får ett sammanhang utomhus.

För många lärare kan det enligt Ericsson upplevas som en främmande och en ovan tanke att flytta ut lärandet, att lämna tryggheten innanför fyra väggar och våga sig utanför klassrummet och ut i en omgivning som saknar begränsningar. Att vistas utomhus kräver ett visst mod, eftersom verksamheten inomhus är lättare att kontrollera och mer avgränsad än den utomhus (Ericsson, 2009). Att undervisa utomhus ställer vissa krav på lärarens ledarskap. I Friluftslivets pedagogik belyser författarna vikten av ledarens skyldigheter, där omdöme, säkerhetstänk samt förmåga att leda och visa engagemang och intresse är goda råd till någon som ska undervisa utomhus (Brugge et al., 2007). Lundegård et al. (2004) refererar till Stroz & Svenning (2004) och driver en tes att de lärare som känner både ovilja och ovana i att undervisa utomhus ofta känner osäkerhet och rädsla vid oförutsedda situationer. Exempel på detta är; vad gör vi om det regnar, kommer jag att få upp eld? Lundegård et al. (2004) menar vidare att denna osäkerhet har att göra med att dagens lärare har för få erfarenheter av att undervisa utomhus och att lärarutbildningen idag har en stor inverkan på lärarnas kunskaper inom utomhuspedagogik.

De didaktiska frågorna

En annan viktig aspekt att tänka på när undervisning utomhus bedrivs är att syftet och målet skall vara att engagera eleverna för att uppnå lärande (Lundegård et al., 2004). För att detta på bästa sätt skall ske är det viktigt att som lärare använda sina didaktiska kunskaper. Didaktik

handlar om att lära andra både praktiskt och teoretiskt. För att som lärare kunna bedriva en god pedagogisk undervisning utomhus har didaktikens fem grundfrågor en central betydelse.

1. Var skall lärandet ske, platsens betydelse för lärandet?
2. Vad kan vi flytta ut i undervisningen, istället för att bedriva den inomhus?
3. Hur tar vi tillvara på undervisningen utomhus ur ett teoretiskt och ett praktiskt perspektiv. Hur går pedagogen tillväga?
4. När lämpar det sig bäst att undervisningen ske inomhus respektive utomhus?
5. Varför utomhuspedagogik?

Dessa didaktiska frågor skall vara ett stöd för pedagogen. En kompetent pedagog skall arbeta för att lärandet och dess innehåll skall ha en naturlig förbindelse till vad man gör (Dahlgren, Sjölander, Strid, & Szczepanski, 2007).

Var, vad, hur, när och varför utomhus?

Var sker lärandet? Den plats pedagogen väljer att undervisa på och den miljön där undervisningen sker skall ha ett syfte för undervisningens budskap. Huvudsyftet är att det skall gynna elevernas väg till lärande. I utomhuspedagogiken ges möjligheten att möta landskapet och bli en del av det. Det räcker med att ta ett steg utanför skolan för att möta skogar, slätter, storstaden, samhället, bergen, stranden eller havet (Brugge et al., 2007). Det finns ett stort värde i förståelsen av att det finns olika vägar till kunskap där elevernas engagemang tas till vara på fullt ut. Med den kunskapen skall man som pedagog ställa sig frågan: *Vad* gör vi idag inomhus som gynnar inläringen hos eleverna genom att flytta undervisningen utomhus? (Lundegård et al., 2004). *Hur* går läraren tillväga? Genom att kliva utanför klassrummet för att hämta kunskap, detta leder till en brygga mellan teori och praktik (Lundegård et al., 2004). *När* eleven får möta kunskapen i sin rätta miljö får barnet en helhetsupplevelse där olika teman integreras. Med det menas att upplevelsen och känslan får ett sammanhang då lärandet och kunskapen blir mer tydlig detta har en stor pedagogisk betydelse. Att skapa en direkt kontakt mellan eleven och föremålet för lärandet är en viktig del av didaktiken och identiteten i undervisningen utomhus (Lundegård et al., 2004). Med det menar vi att det är en pedagogisk avvägning av när det bäst lämpar sig att bedriva undervisningen utomhus alternativt inomhus. Det finns flera aspekter till *varför* pedagogik utomhus är ett bra komplement till undervisning några av dem är hälsoperspektivet och kopplingen mellan lek och lärande. Att undervisa ute gör att vi tar med sinnen i läroprocessen

samtidigt som det uppmuntrar till samarbete och diskussion på ett konstitutivt sätt. Det blir också ett friare sätt där varje individ kan hitta en strategi för inläring som passar (Lättman-Masch & Wejdmark, 2011). Via lek och skapande undersöker och experimentera barnet vilket leder till en omedveten inläring som sedan blir till kunskap (Olofsson, 2003). Att vistas utomhus kan ses som en kunskapskälla med anknytningar till nutid, historia och framtid som är användbar i skolans olika ämnen (Lundegård et al., 2004).

Varför inte utomhuspedagogik?

Andersson et al., (2011) refererar till Mick Dunnes forskning om utomhuspedagogik där han utgått från barnens perspektiv. Barnens inställning till utomhuspedagogik visade sig vara positiv men lärarnas inställning visade sig inte vara fullt lika entusiastisk. Ringman menar att Dunnes forskning pekar på att lärarna i studien varit oroliga över risker för olyckor och barnens säkerhet, de kände sig även väldigt otrygga i okända omgivningar. Emilia Fägerstam, doktorand vid institutionen för beteendevetenskap och lärare vid Linköpings universitet, bedrev under 2012 en forskningsstudie om utomhuspedagogikens effekter på hälsa och lärande. En del i studien visar att lärare som bedriver utomhuspedagogik har ett bristande förtroende i att undervisa utomhus. Tid, resurser, stora klasser samt brister i läroplanen är faktorer som påverkar. Forskning pekar också på att elevernas beteende i form av brist på intresse blir ett hinder för läraren. Slutsatsen i denna forskning är att fältarbete och lärande på skolområdet ofta inte praktiseras (Fägerstam 2012, ref. i Dymont, 2005; Han & Foskett, 2007; Tylor, Power & Rees, 2010). Fägerstam (2012) skriver i sin avhandling om utomhuspedagogik utifrån intervjuer med berörda lärare att de kände en tveksamhet i att använda metoden och en oro för hur de skall hinna med att få alla elever engagerade i undervisningen. Många ansåg också att de naturvetenskapliga ämnena var bättre lämpade för utomhuspedagogik. Resultatet av studien visade på ett större engagemang och en roligare undervisning samt att de främjade deltagande och samarbete utifrån elevernas perspektiv. Det studien också visade var att utomhusundervisning med eleverna hade en inkörningsperiod på ungefär tre månader för att eleverna skulle känna att det faktiskt var undervisning även utomhus.

Utomhuspedagogik ur ett hälsoperspektiv

Green, Tranquist, & Eriksson, (2009) beskriver att dagens barn spenderar ca 20000 timmar i skolan under sina yngre år i den obligatoriska skolan. En period som har mycket stor betydelse och inverkan på både lärande och hälsa. Lundgren, (2011) refererar till FN:s

barnkonvention där de beskriver tydligt, att dagens skola ska arbeta för att främja och stärka barns hälsa vilket enligt konventionen är en rättighet för varje barn och ungdom. Det finns fler tolkningar av begreppet hälsa men i denna studie väljer vi den definition som WHO framtagit och som även Brugge et al., (2007) refererar till i en förkortad version.

Hälsa är ett tillstånd av fullkomligt fysiskt- psykiskt och socialt välbefinnande, inte endast frånvara av sjukdom eller svaghet. Åtnjutande av hälsa på högsta nivå är en av de fundamentala rättigheter som tillkommer varje mänsklig varelse utan åtskillnad till ras religion, politisk åskådning, ekonomiska eller sociala förhållanden.(Brugge et al., 2007, s.203).

Nordlund, Rolander, & Larsson, (2010) menar att antalet timmar i idrott och hälsa minskat markant. Detta leder till att ämnet inte längre täcker den rörelseträning barnen i skolan bör ha. Även spontanidrotten har minskat de senaste åren. Vilket mynnar ut i att grupper med inaktiva barn och ungdomar ökar, i och med att detta sker ökar även andelen vuxna som får sämre hälsa. Olika undervisningsformer där elevens val och lektioner som bedrivs utomhus får då allt större betydelse för elevernas hälsa. Tidigare forskning visar på att fysisk utomhusaktivitet främjar barns hälsa och välmående och kan i längre utsträckning förebygga fetma och barns psykiska hälsa (Burriss & Burriss, 2011).

Forskning om behovet av variationsrik naturpräglad utomhusmiljö har en innebörd för koncentrationsförmågan, motorik och hälsa (Szczepanski, 2008 ref i Grahn et al., 1997, 2007). Grahn menar också att hälsan är något som ses som väsentligt för lärandet. Genom utomhuspedagogiken får vi med oss rörelsemöjligheten automatiskt. I förening med rörelseintensiva platser för lärandet, så som skolgårdar och andra uterum ökar också tillfället för koncentration och vila (Szczepanski, 2008 ref i Grahn et al., 1997, 2007). Genom att använda och aktivera kroppen görs en koppling mellan känsla, tänkande och handling. Den fysiska miljön tas till vara på fullt ut (Swartling – Widerström, 2005). I boken I ur och skur i skolan ger författaren exempel på hur utomhusvistelse och olika typer av fysisk aktivitet utomhus bidrar till att barnen känner glädje och deras fysiska hälsa främjas. Detta leder även till att koncentrationen och inläringen gynnas positivt (Drougge, 2006).

Ericsson, (2009) beskriver även hon, att barn i dag spenderar flera timmar inomhus framför dator och tv. Därför har det blivit allt viktigare att ge dessa barn och ungdomar möjligheter till att vistas utomhus och bedriva fysisk aktivitet i närliggande naturområde där olika former av

rörelseträning kan bedrivas, då naturen i sig bidrar till att barnen får en positiv upplevelse. En viktig aspekt för nutidsmänniskans hälsa och välbefinnande är att vistas ute i naturen, detta leder i sin tur till att varje enskild individ investerar i antingen egenvärde eller investeringsvärde (Larsson & Mechback, 2012).

The postmodern notion that reality is only a construct - that we are what we program –suggest limitless human possibilities; but as the young spend less and less of their lives in natural surroundings, their senses narrows, physiologically and psychologically, and this reduces the richness of human experience (Louv, 2008, preface).

Ovanstående citat ser vi som intressant i vår studie, det är hämtat från boken *Last Child in the Woods –Saving Our Children from nature-deficit disorders* (2008). Den amerikanska författaren och journalisten Richard Louv skriver i sin uppmärksammade bok om att unga människor idag får en störning på grund av att en bristande naturkontakt, därför att de spenderar mer tid inomhus än utomhus. Vi tolkar att detta uttryck beskriver de negativa konsekvenser som skapas på hälsa och välbefinnande samt att han i sin bok även hävdar att vårt moderna samhälle dels genom media, skola och familj lär unga att avstå från naturlig kontakt med naturen. Han styrker sina argument genom att använda forskning från hela världen men studier som gjorts i de nordiska länderna pekar på att samma utveckling pågår här (Louv, 2008).

2005 genomförde Stockholms läns landsting en studie mellan elva olika förskolor där de ville se hur utemiljön hade betydelse för barnens olika fysiska aktiviteter. Slutsatsen blev att de barn som hade tillgång till en bra utemiljö rörde på sig mera (Boldermann, o.a., 2005). Intresse för utomhusaktiviteter har under senare år ökat vilket dels hänger samman med att intresset för hälsa har ökat. Det kan ha att göra med att vi är mer stillasittande i dagens samhälle på grund av exempelvis dataspel och stillasittande arbete. Samhället har bidragit till att människor rör på sig allt mindre, detta trots att människan är skapta för att vara fysiskt aktiv. Detta leder till att allt fler lider av övervikt (Brodin, 2011).”Att regelbundet vara ute året om handlar om att grundlägga goda fritidsvanor och att skapa en grund för god hälsa, det vill säga att stimulera barnet både till kropp och själ” (Drougge, 2006, s 9).

Utomhuspedagogik ur ett neurologiskt perspektiv

Drougge menar även att barns hjärnor stimuleras mer när de är aktiva i utomhusmiljö eller bedriver någon slags rörelse under dagtid i dagsljus, det i sin tur gynnar barnet och dess

utveckling (Drougge, 2006). I lärandet är kroppen och hjärnan en enhet som samarbetar. Känslan som är kroppen och förnuftet som är hjärnan hör ihop och ämnen i blodet samt elektriska impulser i nerverna fungerar som budbärare mellan kropp och hjärna. Vi behöver båda för att bli sociala individer (Lundegård, Wickman, & Wohlin, 2004). Vilket även forskningen styrker enligt Nordlund, Rolander, & Larsson, (2010) som refererar till nobelpristagaren och forskaren Roger Sperrys forskning om hjärnhalvornas olika funktioner som bedrivits i trettio år. Resultat pekade på att cellerna i de båda hjärnhalvorna bör stimuleras för att utveckla fler förmågor. I Anders Szczepanskis arbete om lärares uppfattning om landskapet som lärmiljö refererar till Grahn et al., (1997, 2007) och forskning om behovet av en variationsrik naturpräglad utomhusmiljö och dess betydelse för koncentrationsförmåga, motorik och hälsa. Forskningen visar att det inte finns ett sätt att lära barn en given kognitiv färdighet. För att ett barn skall lära sig och ta in en ny kunskap krävs många gånger varierande inlärningsmetoder för att stimulera till lärande (Arfwedson & Arfwedson, 2002).

Nedanför följer ett citat för att få förståelse av vad de båda hjärnhalvorna fyller för funktioner.

Den vänstra hjärnhalvan används för språkinläring, motoriskt lärande, matematik, vid logiskt genomförda detaljanalyser, symboliska relationer, vid tolkning av synintryck osv. Den högra hjärnhalvan används vid förståelse av sammansatta mönster och helheter, vid uppfattning av bilder färg och fantasi vid tolkning av hörselintryck, tonfall musik, kreativt tänkande (Nordlund et al., 2010, s. 13).

Därför finner vi det neurologiska perspektivet och Roger Sperrys forskning som relevant för vårt arbete, då vi tolkar det som att de båda hjärnhalvornas celler får mer utrymme att stimuleras i en pedagogik som bedriv utomhus.

Sammanfattningsvis kan vi se att tidigare forskningen tyder på att utomhuspedagogik har positiva effekter på barns hälsa och inläring. Trots detta framgår det av forskningen utifrån lärarnas perspektiv att de inte är lika entusiastiska till metoden.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med studien är att undersöka i vilken uträkning utomhuspedagogik bedrivs i tio mellansvenska grundskolor i årskurserna 1-6. Vi vill se vilken inställning lärarna har till utomhuspedagogiken, och också ta reda på om de yttre faktorerna i form av exempelvis lärarens utbildning och kompetens har någon inverkan på mängden utomhuspedagogik som bedrivs.

Frågeställningar

Hur ofta bedriver lärare utomhuspedagogik?

Är någon kategori lärare överrepresenterade eller underrepresenterade i användandet av utomhuspedagogik?

Vad ser lärare för fördelar med utomhuspedagogik?

Finns det någon problematik med utomhuspedagogik och vad är det i sådana fall?

Metod

I detta avsnitt förklarar vi vilken vetenskaplig metod vi valt att använda och hur vi gått tillväga i urvalsprocessen samt i enkätkonstruktionen. Vi klargör hur vi samlat in data och vikten av att bedriva god forskningsetik.

Johansson & Svedner, (2010) beskriver att det finns fyra stycken olika vetenskapliga metoder att välja på för att samla in material när man skriver examensarbete. Enkät, Kvalitativ intervju observation och textanalys. I denna studie valde vi att använda oss av en enkät, detta sätt valdes för att vi var intresserade av att kunna göra en jämförelse mellan olika lärare. Genom data få fram ett statistiskt resultat för att sedan se om de frågeställningar vi hade kunde besvaras. Valet av en enkätundersökning innebar att vi hann med att behandla ett större och bredare deltagande. På så vis tror vi att resultatet skulle bli mer relevant för oss än att exempelvis göra intervjuer med några få lärare. Vi ville även få svar på om skolans omgivning påverkade mängden utomhuspedagogik, därför ansåg vi att denna metod passade bäst för oss.

Urval

Johansson & Svedner, (2010) menar även för att få enkäten besvarad så bör ett urval av informanter ske. I vår studie kontaktades 40 lärare på olika skolor i mellersta Sverige. Dessa skolor valdes med utgångspunkten för att få en bredare spridning mellan lärare som undervisade i skolor belägna i städer men också på landsbygden. De lärare som valde att delta var inget som vi kunde påverka mer än att de fick enkäten via e-post. De lärare som vi valt ut att delta representerade både kommunala skolor och friskolor, till slut var det 21 stycken av de lärare som vi kontaktat som svarade på enkäten. Detta innebär att det externa bortfallet är 19, det vill säga att 19 stycken av totalt 40 lärare alltså 42 % inte svarade på enkäten.

Anledningen till bortfallet tror vi dels beror på att vi kontaktade de berörda lärarna under de första veckorna på terminen efter sommarlovet, då lärarna har mycket på agendan inför skolstarten. Men det kan enligt Johansson & Svedner, (2010) också ha påverkats av att lärarna får flera olika enkätundersökningar via e-post från olika studenter som skriver examensarbete samtidigt och därför inte väljer att svara på grund av den enkättrötthet som råder bland personalen på skolan. Vilket leder till att resultatet mynnar ut i lågt procent besvarade enkäter.

De deltagare som svarade på enkäten var utbildade lärare i olika åldrar och kön som alla undervisade i någon av årskurserna 1-6, de årskurser som känns mest väsentliga för oss att undersöka.

Enkätkonstruktion

Vi valde att konstruera en elektronisk enkät via webbprogrammet Google Chrome. Mycket tid och arbete lades ner på att formulera enkätfrågorna vilket även Johansson & Svedner (2010) anser vara en viktig punkt då man arbetar med att formulera en enkät. När vi konstruerade dessa frågor utgick vi från det syfte som vi formulerat i arbetet. Vi resonerade oss fram till vilka frågor som skulle ingå i enkäten för att kunna besvara det som vi valt att undersöka. Där huvudfrågan var hur mycket utomhuspedagogik används i våra skolor. Några av de frågor vi valde att ha med i enkäten var hämtade från tidigare undersökningar och forskning som vi tagit del av, detta för att kunna jämföra resultaten. Vilket även Johansson & Svedner (2010) belyser kan vara en stor hjälp då det kan vara svårt att konstruera bra enkätfrågor, de beskriver även att man bör undvika frågor med öppna svar. Därför valde vi att ha få sådana frågor med i enkäten.

Johansson & Svedner (2010) hävdar även att enkäten bör göras kort, och att det ska finnas med en textsida till enkäten med information om syftet med enkäten ett så kallat missivbrev. I texten ska det finnas med vilka som konstruerat enkäten, forskningsetik samt vart deltagarna kan vända sig om de behöver mer information. Vilket vi tog hänsyn till då vi konstruerade frågorna och missivbrevet. Enkäten i sig innehöll totalt arton stycken frågor som var uppbyggda på olika sätt. De flesta frågorna hade fasta svarsalternativ. Till sju av frågorna fanns det olika många alternativ där deltagaren endast kunde välja ett av svaren. Till sex av frågorna hade deltagaren fler val att kryssa för, då fler av alternativen kunde passa in på dem. De resterande fem frågorna var skrivfrågor där deltagarna fick besvara frågan med egna ord. Till varje kryssfråga lämnade vi en punkt för övrigt samt ett utrymme för deltagaren att skriva egna reflektioner. Syftet var att ifall deltagaren inte kände att någon punkt stämde överens med deras sätta att se på frågan, så skulle möjligheten finnas att formulera en egen synpunkt. Femton av frågorna var obligatoriska frågor medan tre av frågorna var frivilliga att besvara. De obligatoriska frågorna var sådana frågor som alla, oavsett om deltagarna bedrev utomhuspedagogik i sin verksamhet eller inte kunde svara på. För att sedan se om enkäten fungerade innan vi skickade ut den till deltagarna, genomfördes försök då vänner till oss fick testa enkäten så att vi såg att den fungerade som den skulle vilket Johansson & Svedner

(2010) anser vara viktigt då man använder sig utav enkät metoden. Efter att försöken genomförts och allting med enkäten fungerade felfritt sändes den ut. Deltagarna fick två veckor på sig att fylla i enkäten.

Datainsamlingsmetod

För att få en god spridning på vår undersökning valde vi att använde oss av olika kommuners hemsidor i mellersta Sverige för att kartlägga och välja ut några skolor som skulle kontaktas för studien. På hemsidan fann vi sedan kontaktuppgifter till berörda rektorer och lärare. Första kontakten till berörda skolor gjordes via telefonsamtal till de berörda rektorerna, där underlag för studien presenterades. Därefter mejlade vi ut ett missivbrev till rektorerna där information samt den elektroniska enkäten fanns att tillgå i form av en länk. Vilket gjorde det enkelt för dessa att vidarebefordra informationen till deltagarna. Efter en tids väntan med bristande antal deltagare valde vi att ta kontakt direkt med nya deltagare via e-post. I mailet presenterade vi oss och studien, vi bifogade också ett missivbrev till de utvalda lärarna. Efter ytterligare bristande deltagande bland de utvalda skolorna, valde vi att ta kontakt med lärare genom sociala medier, vilket gav undersökningen en bredare spridning samt större deltagande. När deltagande sedan hade svarat på enkätundersökningen behövde de bara trycka på knappen ”skicka” som fanns längst ned på enkäten för att allt material skulle vara oss tillhanda. Allt material samlades i programmet Google Chrome som endast vi hade tillgång till. Där kunde vi välja att läsa av materialet i olika diagram eller enskilt för varje deltagare. När vi sedan skulle bearbeta data använde vi oss av programmet Microsoft Excel. Missivbreven till rektorer och lärare samt enkäten bifogas som bilagor i slutet av arbetet.

Etik

I missivbrevet samt den elektroniska enkäten var vi noga med att förklara syftet med studien samt att tydligt framhäva de forsknings etniska anvisningar som Humanistiska samhällsvetenskapliga forskningsrådet utarbetat. Johansson & Svedner, (2010) betonar vikten av att tillämpar en god forskningsetik, vilket vi tagit hänsyn till i vårt arbete. Genom att tydligt belysa att studien var frivillig och att den när som helst kunde avbrytas. Det framhävs även att anonymitet på deltagarna skyddades och all data behandlades konfidentiellt och endast används i forskningssyfte.

Resultat

Här klargör vi de resultat vi kunnat utläsa på de enkätfrågorna som lärarna på de olika skolorna svarat på. Vi drar slutsatser och tydliggör några av frågorna med hjälp av olika figurer i form av diagram. Därefter följer diskussion och analys delen följt av metoddiskussionen och bilagor.

I undersökningen ingår tio olika skolor vi kommer att benämna dem från A till J. Dessa skolor är geografiskt belägna i olika omgivningar, vi har valt att dela in dem i två olika kategorier. Första kategorin kallar vi för skola i stadsmiljö, dessa skolor ligger i en stad. Den andra kategorin kallar vi för skola i glesbygd, dessa skolor finns belägna i mindre samhällen.

I enkätundersökningen deltog 21 personer som undervisade i skolans olika ämnen i årskurserna från årskurs ett upp till sexan. 76 % av deltagarna var kvinnor, alltså 16 stycken och 24 % av deltagarna var män, alltså 5 stycken. Två av ålderskategorierna blev överrepresenterade i undersökningen. Dessa kategorier var mellan åldersspannet 26 - 35 år och 36 – 45 år, tätt följt av 45-55 år. Endast en deltagare var mellan åldrarna 56-65 år. Vi fick en jämn spridning mellan deltagarna som undervisade i låg- och mellanstadiet, 11 stycken respektive 10 stycken. Två av deltagarna undervisade i både låg och mellanstadiet och en av deltagarna undervisade från årskurs 4 till 9.

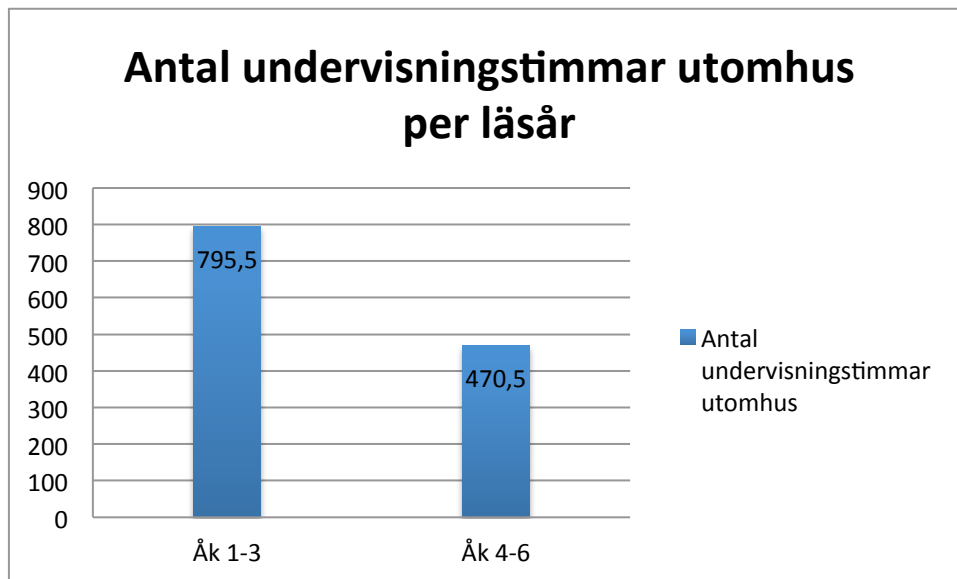
I enkäten fanns ett bifogat brev med definitionen av utomhuspedagogik från NCU, med vetskapen av att de lärare som svarat på enkäten kunde påverkas av denna definition valde vi ändå att ha med frågan som löd: Vad är utomhuspedagogik för dig? Syftet med denna fråga var att vi ville ta reda på hur varje enskild lärares definierade utomhuspedagogik med egna ord utifrån sin yrkesroll. Svaren som vi fick in valde vi att tolka och kategorisera i fyra olika tolkningar. Nio stycken av lärarna uttryckte sig att utomhuspedagogik för dem är att flytta undervisningen utomhus i olika miljöer för att det gynnar barnets inläring. Fem stycken av lärarna menade att utomhuspedagogik är att flytta ut undervisningen för att skapa en brygga mellan teori och praktik. Fyra stycken av lärarna ansåg att utomhuspedagogik för dem är att flytta undervisningen ut till olika utomhusmiljöer för att göra inläringen mer konkret för eleverna. Tre stycken av lärarna beskriver att definitionen för dem är att flytta undervisningen utomhus för att främja hälsa, skapa glädje och rörelsen blir en naturlig del i undervisningen.

För att ta reda på hur ofta lärarna använder sig utav utomhuspedagogik i sin undervisning visar nedanstående figur resultatet på hur mycket tid varje enskild lärare uppskattar att de lägger på utomhuspedagogik i de olika årskurserna.

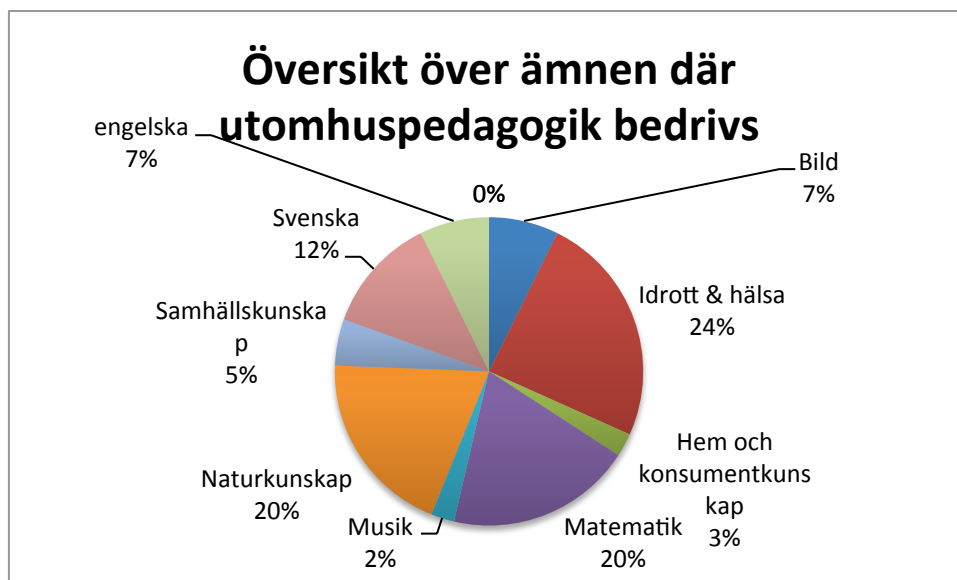
Figur 1. Beskriver hur många timmar per vecka och läsår den enskilda läraren uppskattar att de bedriver utomhuspedagogik med sina elever i de olika årskurserna.

När vi sedan räknade ut hur många timmar lärarna på låg respektive mellanstadiet undervisade i utomhuspedagogik på ett läsår, såg figuren ut enligt nedan. Där det visade sig att lärarna som undervisade i årskurserna 1-3 använde sig av 795,5 timmar per läsår och lärarna som undervisade i årskurserna 4-6 använde sig av utomhusundervisning 470,5 timmar per läsår. Slutsatsen blev att lärare i de lägre årskurserna bedriver betydligt mer undervisning utomhus än vad lärarna som undervisar på mellanstadiet.

Figur 2. Visar antalet undervisningstimmar utomhus per läsår mellan lärare i årskurs 1-3 samt årskurs 4-6.

Vi kan inte se att mängden timmar eller antalet tillfällen av användandet av utomhuspedagogik påverkas av lärarens ålder. Men det vår undersökning visar är att lärare som undervisar i ämnena som idrott och hälsa, matematik och de naturvetenskapliga ämnena är överrepresenterade när det gäller användandet av utomhusundervisning. Se nedanstående figur.

Figur 3. Visar översikt över de ämnen som lärarna bedriver utomhuspedagogik i.

Vi tittade även på om lärarna i undersökningen har utbildning i utomhuspedagogik för att sedan se om detta påverkar mängden av undervisningen som bedrivs ute på de utvalda skolorna. Där resultatet visade att lärare med utbildning i utomhuspedagogik och som använder det i sin undervisning är 13 stycken. Lärare som inte har utbildning i att bedriva utomhuspedagogik men som undervisar i metoden ändå var totalt 3 stycken. De som varken är utbildade eller bedriver utomhuspedagogik var också 3 stycken. Det var två stycken som hade utbildning men som valde att inte bedriva det i skolans verksamhet.

Alltså det som framgår av undersökningen är att de lärare som har utbildning i utomhuspedagogik använder metoden i större utsträckning.

Vi ville även ta reda på vad lärarna ansåg vara positivt med användandet av utomhuspedagogik och varför de valde att jobba med metoden i sina verksamheter ställde vi en fråga i enkäten som löd: Varför utomhuspedagogik? Där kunde deltagarna i undersökningen välja mellan nio olika svarsalternativ och ett tionde alternativ som vi kallade för övrigt. Det sistnämnda alternativet valde vi att ta med för att ge utrymme för egna åsikter ifall att de övriga alternativen inte kändes relevanta för lärarna eller att de kände att det

saknade något alternativ som inte var med i svaren. Frågan gav möjlighet att välja flera av svarsalternativen, då fler av alternativen kunde stämma in på deltagarna. Resultatet av frågan visade att en stor del av lärarna, hela 19 stycken ansåg att utomhuspedagogik har en positiv påverkan på barnen inlärning genom att stimulera fler sinnen. Tätt följt av 17 stycken lärare som menar att det som är bra med utomhuspedagogik är att de motiverar till lärande hos barnen. 14 stycken lärare tycker att utomhuspedagogik främjar samt förbättrar barns hälsa och välmående samt förbättra barnets koncentration. 13 stycken ser utomhuspedagogiken som en fördel då det gynnar gruppsammanhållningen. 12 stycken lärare anser att användandet av utomhuspedagogiken i deras undervisning är nödvändigt för att nå upp till läroplanernas mål och krav. 11 stycken av lärarna hävdar att det gynnar barnets sociala utveckling att undervisa i utomhuspedagogik. Tio stycken lärare tycker att utomhuspedagogik bidrar till ett långsiktigt lärande och en hög förståelse hos barnen. 8 stycken av lärarna hävdar att barnets självkänsla stärks genom utomhuspedagogiken.

Det som även sågs som intressant var att ta reda på vad lärarna såg som hinder eller svårigheter när det gäller att använda utomhuspedagogik ställde vi även den frågan i enkäten. Frågan innehöll åtta stycken fasta svarsalternativ varav det nionde alternativet kallades övrigt. Där fick de själva skriva med egna ord vad de ansåg som nackdelar. Flera alternativ kunde väljas av de fasta svarsalternativen. Resultatet av frågan visade att majoriteten av lärarna, alltså tio stycken ansåg att det är tidskrävande planering, bristande resurser och stöd som blir till nackdel då man ska bedriva undervisning utomhus. Åtta stycken lärare skrev i svarsalternativet övrigt, då de ansåg bland annat att det inte fanns några hinder i att vistas ute. Men de nämnde att det kunde vara svårt att nå ut till alla elever och att svårigheter med väder kunde råda. Sex stycken lärare tycker att stora förändringar inom utbildningssektor och exempelvis större klasser är ett hinder. Fyra stycken lärare svarade att ett ytterligare hinder var att pedagogerna saknar kompetens att bedriva utomhuspedagogik. Två stycken ansåg även att eleverna förknippar utevistelse med lek och en lektion blir svår att bedriva. En lärare svarade att de såg läroplanens mål och krav som ett hinder. Ytterligare en lärare ansåg att det kan brista i otrygghet att undervisa i utomhusmiljö. En lärare tyckte att rädsla och osäkerhet när det gäller elevens hälsa och säkerhet spelade in.

Resultat visade att de flesta ansåg att de största nackdelarna med att bedriva utomhuspedagogik är bristande resurser och stöd och att använda utomhus pedagogik är mer tidskrävande då mer planeringstid behövs. Tätt följt av stora förändringar i utbildningssektor

och större klasser. Att antalet blev så högt under övrigt berodde på att de var åtta stycken lärare som själva skrivit i olika svar i frågeformuläret.

Ett mönster vi upptäckte bland de lärare som var med i undersökningen var att männen som deltog i undersökningen alla undervisade alla i något av ämnena idrott och hälsa, matematik och naturkunskap. Endast två av de manliga lärarna undervisade i andra ämnen, som svenska, samhällskunskap och engelska. Det vi också kunde se var att männen undervisade i färre ämnen än de kvinnliga lärarna som undervisade i fler ämnen. Det visade sig även att de kvinnliga lärarna undervisade betydligt färre timmar utomhus än männen. Kvinnorna skrev att de bedrev utomhuspedagogik i form av friluftsdagar eller temaveckor, tre av kvinnorna beskrev att de bedrev utomhusundervisning en timme i veckan eller varannan vecka. Tre av kvinnorna skiljer sig från mängden då de regelbundet bedriver utomhuspedagogik i undervisningen, det visade sig att dessa tre undervisade på skola E som i vår undersökning räknas till kategorin skola i glesbygd.

Skolorna som deltagarna i undersökningen arbetar på har en relativ likvärdig omgivning. Alla skolor har en tillgång till skolgård och någon form av naturområde, alla skolor utom tre stycken har en idrottsplats i sin närhet. Trots dessa likheter i de yttre faktorerna skiljer det sig avsevärt mellan lärarna och mängden av användandet av utomhuspedagogik. När det gäller lärare som använder utomhuspedagogik regelbundet och upp till tre gånger per vecka är det endast de som är anställda på kommunalskolor, åtta stycken av de 21 deltagarna. Tre av dessa arbetar som idrottslärare på skolor med idrottsprofilinriktning. Lärarna som arbetar på friskolor har gemensamt att de använder sig av utomhuspedagogik vid ett tillfälle i veckan, i undersökningen deltog fyra stycken lärare som arbetar på friskolor. Resultatet visar att omgivningen spelar mindre roll för mängden utomhuspedagogik ute på de skolor som deltagit i studien.

Det vi även fick fram var att när vi ställde frågan till deltagarna om de ansåg att det var viktigt att varva praktiska moment utomhus med teoretiska moment inomhus? Alla 21 deltagare svarade ja på frågan.

Analys och diskussion

Vi har i denna studie undersökt utomhuspedagogik utifrån ett lärarperspektiv. Syftet med studien var att undersöka i vilken utsträckning utomhuspedagogik bedrivs i tio mellan svenska grundskolor i årskurserna 1-6. Där vi ville se vilken inställning lärarna har till utomhuspedagogiken. Vi ville också ta reda på om de yttre faktorerna i form av exempelvis lärarens utbildning och kompetens hade någon inverkan på mängden utomhuspedagogik som bedrivs. Vilket vi också fick svar på, då vårt resultat visar hur många timmar utomhuspedagogik bedrivs per läsår i årskurserna 1-3 och 4-6. Vi har även fått fram lärarnas personliga syn på begreppet utomhuspedagogik. Det vi även såg var att de lärare som undervisar i vissa specifika ämnen är överrepresenterade. Vårt resultat pekar på att de yttre faktorerna så som utbildningen i utomhuspedagogik påverkade användandet av metoden. Vi vill dock även poängtera att faktorer som kan spela in i resultatet i vår undersökning är att antalet deltagare var för få att dra all för vittgående slutsatser. De definitioner som lärarna formulerade med egna ord valde vi att jämföra med NCU:s definition av utomhuspedagogik, för att se på likheter och skillnader. Nedan följer åter igen NCU:s egen definition av utomhuspedagogik. Därefter följer frågeställningarna i kursiv stil.

“Utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer.”(NCU, 2013, <http://www.liu.se/ikk/ncu?l=sv>).

- Att lärandets rum även flyttas ut till samhällsliv, natur – och kulturlandskap
- Att växelspellet mellan sinnlig upplevelse och boklig bildning betonas
- Att platsens betydelse för lärande lyfts fram

(NCU, 2013, <http://www.liu.se/ikk/ncu?l=sv>).

Lärarnas egen definition av utomhuspedagogik:

Nedan följer deltagarnas egna definitioner på vad de anser att utomhuspedagogik är för dem utifrån sin yrkesroll. Efter varje definition följer en siffra som står för antalet lärare som förklarat utomhuspedagogik med dessa ord.

- Att flytta undervisningen utomhus i olika miljöer för att det gynnar barnets inläring, nio stycken.

- Att flytta ut undervisningen för att skapa en brygga mellan teori och praktik, fem stycken.
- Att utomhuspedagogik är att flytta undervisningen ut till olika utomhusmiljöer för att göra inläringen mer konkret för eleverna, fyra stycken.
- Att flytta undervisningen utomhus för att främja hälsan, skapa glädje och rörelsen blir en naturlig del i undervisningen, tre stycken.

Det vi kan se genom att jämföra lärarnas syn på vad utomhuspedagogik är med NCU:s definition är att deltagarna i undersökningen har en mycket smalare syn på vad utomhuspedagogik är. Det deltagarna har gemensamt är att undervisningen måste bedrivas utomhus för att den skall kallas utomhuspedagogik. De tre första förklaringarna väver samman vad utomhuspedagogik är i stora drag enligt NCU:s definition. Tre av lärarna väljer att ta med hälsoaspekten i definitionen vilket inte NCU gör. Det vi kan se av resultatet är att lärarna har en relativt god insikt i vad utomhuspedagogik är för något men att de väljer någon del i definitionen som känns relevant och viktig utifrån dem själva, definitionen blir personlig utifrån deras yrkesroll och intresse.

Hur ofta bedriver lärare utomhuspedagogik?

Vi kan se ett mönster utifrån våra egna erfarenheter och resultatet i den undersökning som vi gjort. Resultatet visar att utomhuspedagogik bedrivs mer i ämnena idrott och hälsa, naturkunskap och matematik. Detta tror vi kan hänga ihop med att utomhuspedagogiken i dessa ämnen finns med i någon form i lärarutbildningen. Vilket leder till att lärarna har en större trygghet och kunskap i att använda utomhuspedagogik när de sedan kommer ut i skolans verksamhet och arbetar. På så vis ser vi en koppling mellan mängden utomhuspedagogik i grundskolans tidigare år och lärarutbildningens uppbyggnad och synen på metoden utomhuspedagogik. Dessa tankar stärks än mer när vi på frågan om lärarna har utbildning i utomhuspedagogik? Såg en stark koppling mellan mängden utomhuspedagogik som bedrivs av lärarna i undersökningen och om läraren har utomhuspedagogik i någon form i sin utbildning. Vilket stämmer överens med Lundegård et al. (2004) som menar att dagens lärare har för få erfarenheter av att undervisa utomhus och att lärarutbildningen idag har en stor inverkan på lärarnas kunskap inom utomhuspedagogik. Efter att ha studerat Lgr11 kan vi konstatera att begreppet utomhuspedagogik inte nämns. Likväl står det heller inte att undervisning utomhus inte får bedrivas. Det får oss att tänka på det Arne N.Jordet hävdade i sin undersökning, att läroplanen är ogenomförbar om man inte undervisar utomhus, då han ser

utomhuspedagogik som ett bra komplement till klassrumsundervisning. Vilket även Anders Szczepanski menar när han beskriver att teoretisk kunskap tagit överhand och eleverna numera sällan ges möjlighet att praktiskt utöva en kunskap. Vilket vi även upptäckt i våran undersökning där det finns ett glapp att fylla. Ska lärarnas uppdrag kunna uppfyllas utifrån styrdokumentet behöver de använda sig av utomhuspedagogik. Därför menar vi att det råder brister i lärarutbildningen då utomhuspedagogik inte är en obligatorisk del. Vi kan också konstatera att i vår utbildning har utomhuspedagogik endast varit aktuell i ämnena idrott och hälsa och naturkunskap. I de övriga delarna i utbildningen har den lyst med sin frånvaro.

Det vi också kom fram till var att resultatet pekade på att de lärare som undervisade i de lägre årskurserna 1-3 spenderade mer timmar utomhus per läsår än de lärare som undervisade i årskurs 4-6. Varför är det så? Har det att göra med att de yngre barnen har svårare att sitta stilla och läraren anpassar pedagogiken efter detta, eller har det att göra med att läraren på mellanstadiet är mer bekväm att undervisa inomhus? Samtliga deltagare ansåg dock att det var viktigt att varva praktiska moment utomhus med teoretiska moment inomhus, så hur kommer det sig så att de inte använder metoden mer? Detta är bara någonting vi kan spekulera i och lämnar därför öppet till en ny forskningsfråga.

Positivt med utomhuspedagogik:

För att få en inblick i vad lärarna i undersökningen ansåg vara positivt med utomhuspedagogik utifrån barnens perspektiv, valde vi de tre effekter som de flesta av lärarna ansåg vara positiva, dessa löd: Flera sinnen stimuleras till lärande, motiverar till lärande och främjar barnens hälsa och välmående samt förbättrar barnens koncentration. Vi valde sedan att jämföra de tre ståndpunkterna med de delar i läroplanen som vi valt ut i arbetet som väsentliga. Där fann vi en del i läroplanen som var väldigt lik lärarnas åsikter om vad som gynnar eleverna med utomhuspedagogik. Den löd enligt följande, lärarna i de svenska skolorna skall arbeta för att variera mellan sinnliga, praktiska, intellektuella och estetiska men också hälso- och livsstilsfrågor skall beröras (Lgr, 2011). Den forskning som vi tagit del av under arbetet visar på att utomhuspedagogik gynnar barnets lärande i dessa avseenden. Att som lärare använda utomhuspedagogik i skolans verksamhet gynnar barnens inläring och de får lättare att nå läroplanens mål. Detta resultat stärker Jon Dewys teori ”learning by doing” som inkluderar att lära med alla sinnen.

Problematik med utomhuspedagogik:

Resultatet visade även att de flesta lärarna ansåg att de största nackdelarna med att bedriva utomhuspedagogik är bristande resurser och stöd. Att använda utomhuspedagogik är mer tidskrävande då mer planeringstid behövs. Tätt följt av stora förändringar i utbildningssektor och större klasser. Vilket stämmer överens med Emilia Fägerstams forskning som visar att tid, resurser, stora klasser samt brister i läroplanen är faktorer som påverkar att undervisning utomhus ofta inte praktiseras. Detta är vad vi i kallar för yttre faktorer i undersökningen alltså sådant som lärarna själva inte kan påverka, eftersom att det styrs från högre instans.

I vår undersökning visar resultatet att oron för faktorer som otrygghet att undervisa ute och elevernas hälsa samt säkerhet, inte ses som de stora nackdelarna till att använda utomhuspedagogik. Här skiljer sig vår studie med Dunnes forskning som visar att lärarna har en oro över att bedriva undervisning utomhus då det finns risker för olyckor och barnens säkerhet. Forskningen visar också att det finns en otrygghet hos läraren att undervisa i okända miljöer. Det som talar emot vårt resultat är att undersökningen deltagandet är för litet, resultatet skulle kunna ha visat något annat om antalet deltagare varit större.

Resultatet visar också att omgivningen spelar mindre roll för mängden utomhuspedagogik ute på de skolor som deltagit i studien. Vi tror att även detta är ett tecken på att mängden utomhuspedagogik som lärarna arbetar med är styrt dels utifrån deras kunskaper de får i utbildningen men också deras egna intressen och de kunskaper de bär med sig får egna erfarenheter. Det blir mer en fråga om kompetens hos lärarna än om skolans yttre miljö och omgivning.

Metoddiskussion

Av de fyra metoderna som finns valde vi till detta arbete enkätmetoden, detta sätt ansåg av oss till en början enkel. Själva enkäten var inte så svår att konstruera då vi fått tips på att använda oss av en webbsida där vi kunde göra en elektronisk enkät. Det som sedan visade sig var att denna metod absolut inte var enkel. Det var svårt att få tag på deltagare, då många skolor tackade nej till deltagande mycket på grund av att det skickas ut otroligt mycket enkäter då många skriver sitt examensarbete samtidigt. Detta blev en nackdel då vi letade skolor som ville delta i studien och ger också en förklaring på bortfall och varför så få deltog. Det var inte heller enkelt att samla in svaren, då många svarade senare än det datum vi angivit på blanketten. Vilket ledde till att vi fick skjuta fram datumet på enkäten. Enkätmetoden krävde mycket mer jobb än vi från början förstätt. Vi kan nu i efterhand se fördelar med att göra någon form av kvalitativ intervjustudie, vilket hade krävts ett mindre deltagande och vi hade kunna styra mer över vilka deltagare som skulle delta samt få djupare inblick i deltagarens syn på utomhuspedagogik. Men risken hade då varit att deltagandet hade blivit för litet och trovärdigheten svag. Fördelen med enkätundersökning var att vi fick ett större antal deltagare dock anser vi i efterhand att antalet i vår studie var för få. Då Johansson & Svedner (2010) menar att antalet deltagare i en enkätstudie bör vara 200 till 300 för att utbytet skall bli så bra som möjligt. En annan fördel i vårt fall var att vi inte behövde ta hänsyn till de geografiska aspekterna då vi skickade ut enkäten via webben. Detta sätt att arbeta sparade oss mycket tid i arbetet att samla in material till studien.

En av anledningarna till att vi tolkar att en så stor procent av deltagarna var kvinnor kan vara att det är ett kvinnodominerat yrke. Detta är något som vi upplevt ute på vår verksamhetsförlagda utbildning men också under utbildningen. Att merparten av de som utbildar sig och arbetar inom läraryrkets tidigare år är kvinnor. Det kan också ha att göra med den spridning som vi lyckades få på våra enkäter. Anledningen till att vi fick så få deltagare i åldrarna 20-25 tror vi kan vara att det är få i det åldersspannet som är utbildade lärare i arbetslivet. Orsaken till få deltagare i de äldre åldersspannen kan bero på att de arbetar i grundskolans senare år. Men det kan också bero på att ingen av dem vi skickade enkäterna till var i detta åldersspann.

Att använda sig utav en frågeenkät med fasta svarsalternativ har både för och nackdelar i vårt sätt att se. Nackdelen kan vara att deltagaren styrs av de alternativ som finns angivna i

enkäten och på så vis lyfts inte deras egna värderingar och åsikter fram. Det positivt var att vi lämnade ett svarsalternativ för övriga personliga åsikter eller tankar. Dock blev det svårt att sammanställa.

Litteraturförteckning

- Andersson, K., Hellström, Å., Uppsäll, L., & Åkerblom, P. (2011). Ute Är inne - Mångfald och lärande i stadens natur och kulturmiljö. *Ute är inne* (s. 63). Malmö: Holmbergs .
- Arfwedson, G. B., & Arfwedson, G. (2002). *Didaktik för lärare: En bok om lärares yrke i teori och praktik* (Andra upplagan uppl.). Södertälje: HLS Förlag.
- Boldermann, C., Dal, H., Blennow, M., Wester, U., Mårtensson, F., Raustorp, A., o.a. (den 29 03 2005).
- Brodin, J. (2011). Kan utomhuspedagogik stödja lärande och inkludering? Personer med intellektuella funktionsnedsättningar. *Socialmedicinsk tidskrift* , s. 448.
- Brugge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2007). *Friluftslivets pedagogik - För kunskap, känsla, och livsvalitet*. Stockholm: Liber.
- Burriss, K., & Burriss, L. (den 04 11 2011). Outdoor Play and Learning: Policy and Practice. *International Journal of Education Policy & Leadership* , s. 12.
- Dahlgren, L. O., Sjölander, S., Strid, J. P., & Szczepanski, A. (2007). *Utomhuspedagogik som kunskapskälla: närmiljö blir lärmiljö*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Drougge, S. (2006). *I ur och skur i skolan*. Hägersten: Friluftsförbundet.
- Ericsson, G. (2009). *Lära ute upplevelser och lärande i naturen*. Friluftsförbundet.
- Fägerstam, E. (2012). *Space and Place Perspektiv on outdoor teaching and learning*. Linköping: Liu-tryck 2012.
- Green, S., Tranquist, J., & Eriksson, C. (2009). *Hälsofrämjande insatser i skolan - en nationell kartläggning*. Örebro: Nationellt center för främjande av god hälsa hos barn och ungdom.
- Hartman, S. (2005). *Det pedagogiska kulturarvet - Traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Johansson, B., & Svedner, P. O. (2010). *Examensarbete i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsföretaget AB .
- Larsson, H., & Mechback, J. (2012). *Idrottsdidaktiska utmaningar*.
- Lgr, 11. (2011). *Läroplan för grundskola, förskoleklass och fritidshem 2011*. Stockholm & Västerås: Edita.
- Louv, R. (2008). *Last child in the woods: saving our children from nature - deficit disorder* . New York: Workman publishing.
- Lundegård, I., Wickman, P.-O., & Wohlin, A. (2004). *Utomhusdidaktik*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lundgren, U. P. (2011). *Lärarens handbok, läroplan, skollag, yrkesetiska principer, FN:s barnkonvention*. Lund: Lärarförbundet.
- Lättman-Masch, R., & Wejdmark, M. (2011). *Att lära in ute året runt*. Trosa: OutdoorTeaching Förlag AB.
- Nordlund, A., Rolander, I., & Larsson, L. (2010). *Lek Idrott Hälsa Rörelse och idrott för barn*. Stockholm: Liber AB.
- Olofsson, B. (2003). *I lekens värld*. Stockholm: Liber.
- Szczepanski, A. (2008). *Handlingsburen kunskap - Lärares uppfattning om landskapet som lärandemiljö*. Linköping: Linköpings universitet.

Webbsidor

www.folkhalsoguiden.se. Hämtat från Scamper: Förskolemiljöer och barns hälsa: <http://www.folkhalsoguiden.se/upload/Barn-%20och%20ungdomar/Scamper%20-%20F%3%b6rskolemilj%3%b6er%20och%20barns%20h%3%a4lsa.pdf> den 14 10 2013

NCU. (den 11 07 2013). *Linköpings Universitet - institution för kultur och kommunikation*. Hämtat från <http://www.liu.se/ikk/ncu?l=sv>: <http://www.liu.se/ikk/ncu?l=sv> den 28 08 2013

Swartling Widerström, K., &. (den 09 02 2005). *Örebro universitet universitetsbiblioteket*. Hämtat från <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:137492/FULLTEXT01.pdf>

Bilagor

Bilaga 1- Brev till berörda rektorer

Hej! Vi är två studenter som läser till lärare på Högskolan i Gävle där vi precis påbörjat vår sista termin och vårt examensarbete. I arbetet vill vi undersöka om hur mycket lärarna ute på våra grundskolor använder sig av utomhuspedagogik i sin undervisning. Vad de ser som för- och nackdelar med denna metod. Därför vänder vi oss nu till dig som rektor på ”skolans namn” för att få hjälp att komma i kontakt med de som arbetar som grundskolelärare från årskurs 1-6 på er skola.

Frågeformuläret är elektroniskt och finns längst ner på sidan som en länk. Vi skulle vara tacksamma om du kunde vidarebefordra länken till de pedagoger som arbetar på låg och mellanstadiet på din skola. Självklart är det frivilligt att delta i undersökningen och deltagandet kan när som helst avbrytas. All data kommer att behandlas konfidentiellt. Skolans namn och de som deltar kommer att vara anonyma och uppgifterna kommer endast att användas i forskningssyfte.

Att besvara enkäten tar endast några minuter och svar erhålles senast fredagen den 30 augusti 2013.

[Klicka på länken](#)

(P.S om du har problem med att öppna länken, kopiera den och klistra in den i din webbläsare)

https://docs.google.com/forms/d/1U1JI_y41B-QJZanoPQY5E60f2JLibCBZ__kJrQJqRB8/viewform#start=openform

Vid eventuella frågor kontakta oss.

Kontaktinformation:

Josefine Lindström:xxxxx

Susanne Zeffler: xxxxx

Handledare: Bengt Nilsson: xxxxx

Mob: xxxxx

Med vänliga hälsningar

Susanne Zeffler och Josefine Lindström

Högskolan I Gävle

Bilaga 2- Till berörd lärare

Hej!

Vi är två studenter som läser till lärare i idrott och hälsa på högskolan I Gävle. Vi skriver nu vårt examensarbete i ämnet utomhuspedagogik som baseras på en elektronisk enkät. Den här enkätstudien kommer att ligga till grund för vårt arbete. Enkäten ämnar undersöka olika förhållningssätt till ert sätt att använda utomhuspedagogik. I studien kommer du att vara anonym. Svaren och resultaten kommer endast att användas i forskningssyfte och deltagandet kan när som helst avbrytas.

Vi behöver nu din hjälp att svara på denna enkät. Vi skulle bli evigt tacksamma om du tog dig tid.

Frågeformuläret är elektroniskt och finns längst ner på sidan som en länk.

[Klicka på länken](#)

(P.S om du har problem med att öppna länken, kopiera den och klistra in den i din webbläsare)

https://docs.google.com/forms/d/1U1JI_y41B-QJZanoPQY5E60f2JLibCBZ__kJrQJqRB8/viewform#start=openform

Kontaktinformation:

Josefine Lindström: xxxxx

Susanne Zefffer: xxxxx

Handledare: Bengt Nilsson: xxxxx

Med vänliga hälsningar

Susanne Zefffer och Josefine Lindström

Högskolan I Gävle

Bilaga 3- Enkätbrev

Hej!

Vi är två studenter som läser till lärare i idrott och hälsa på högskolan I Gävle. Vi skriver nu vårt examensarbete i ämnet utomhuspedagogik. Den här enkätstudien kommer att ligga till grund för vårt arbete. Enkäten ämnar undersöka olika samband till ert sätt att använda utomhuspedagogik. I studien kommer du att vara anonym. Svaren och resultaten kommer endast att användas i forskningssyfte och deltagandet kan när som helst avbrytas. För att ni enklare skall kunna fylla i enkäten följer här en definition av begreppet utomhuspedagogik:

"Klassrummet flyttas utomhus och eleverna möter samhällsliv, natur och kulturlandskap. Variation sker i vårt sätt att lära ut nya saker mellan den bokliga bildningen och att ta in alla sinnen i lärprocessen hos eleverna. Platsens betydelse för lärandet lyfts fram."

Vi behöver nu din hjälp att svara på denna enkät. Vi skulle bli evigt tacksamma om du tog dig tid.

Deltagandet tar endast några minuter och vi skulle uppskatta om enkäten senast besvarades tisdag den 3 september.

Med vänliga hälsningar

Susanne Zeffler och Josefine Lindström

Högskolan I Gävle

Kontaktinformation:

Josefine Lindström: XXXXXXXX

Susanne Zeffler: XXXXXXXX

Bilaga 4 – Enkät

*Obligatorisk

Kön? *

Kvinna

Man

Ålder? *

20-25

26-35

36-45

46-55

56-65

65-

Övrigt:

I vilken eller vilka årskurser undervisar du? *

1-3

3-6

Övrigt:

I vilka skolämnen har du utbildning? *

Fyll i de alternativ som stämmer in på dig

Bild

Hem - och konsumentkunskap

Matematik

Idrott och hälsa

Musik

Biologi

Fysik

Kemi

Teknik

Geografi

Historia

Religion

Samhällskunskap

Slöjd

Svenska

Engelska

Övrigt:

I vilka skolämnen undervisar du? *

Fyll i de alternativ som stämmer in på dig

Bild

Hem - och konsumentkunskap

Matematik

Idrott och hälsa

Musik
Biologi
Fysik
Kemi
Teknik
Geografi
Historia
Religion
Samhällskunskap
Slöjd
Svenska
Engelska
Övrigt:

Skolans namn? *

Har er skola någon inriktning? *

Ja
Nej

Vilken?

Beskriv kortfattat nedan

Är er skola en? *

Friskola
Kommunal skola

Vad är utomhuspedagogik för dig? *

Beskriv kortfattat

Har du utbildning i utomhuspedagogik? *

Ja
Nej
Övrigt:

Har ni tillgång till någon eller några av dessa alternativ vid er skola? *

Skolgård
Park
Naturområde
Stadsmiljö
Idrottsplats
Vatten
Övrigt:

Använder du dig av utomhuspedagogik i din undervisning? *

Vilket alternativ stämmer bäst in på dig?

En timme i veckan
Två - tre timmar i veckan

En timme varje dag
En timme varannan vecka
En heldag per termin (friluftsdag)
Två heldagar per termin (friluftsdag)
En timme i månaden
Ytterst sällan
Aldrig
Övrigt:

Om du bedriver utomhuspedagogik i skolan?

I sådana fall, i vilket eller vilka ämnen?

Varför utomhuspedagogik? *

Vilka påståenden stämmer bäst in på dig?

Motiverar till lärande
Främjar barnets hälsa och välmående samt förbättrar barnets koncentration
Läroplanens mål och krav
Främjar barnets sociala utveckling
Förbättrar gruppsammanhållningen
Långsiktig kunskapslagring och hög förståelse
Fler sinnen stimuleras vid inläring
Stimulerar barnens kreativitet
Stärker barnets självkänsla
Övrigt:

Vad ser du för hinder eller svårigheter med att undervisa ute *

Vilka påstående stämmer bäst in på dig?

Din rädsla och osäkerhet vad gäller elevers hälsa och säkerhet
Din otrygghet att undervisa i utomhusmiljö
Läroplanens mål och krav
Tidskrävande planering, bristande resurser och stöd
Stora förändringar inom utbildningssektorn t.ex, större klasser
Saknar kompetens att bedriva utomhuspedagogik
Eleverna förknippar utevistelsen med lek och en lektion blir svår att bedriva
Övrigt:

Anser du att det är viktigt att varva praktiska moment utomhus med teoretiska moment inomhus i undervisningen? *

Ja
Nej
Övrigt:

Hur tror du att barnen upplever undervisning utomhus?

Förklara kortfattat utifrån dina erfarenheter.

Skicka aldrig lösenord med Google Formulär
100 %: Du är klar.

Tillhandahålls av
Google Drive